

5

ყაჩაყაძე

[Handwritten signature]

მედიცინა ნიათქა

წიგნი მესამე

იანვარი
1921

სინამხარი.

გრიკოლ რობაქიძე—ორი სონეტი.

გრ. ჯაფარი—თეთრი თოვლის მოგონებები.

კოლაუ ნადირაძე—მონოლოგი საქართველოზე.

ინ-რე-ჟან—ჩვენება ლამის ტაძარში.

ვ. გაფრინდაშვილი—ტოსტი აშორდიას გარდაცვალებაზე

კოკი ებრალიძე—ტირილი თხის ფეხთან.

სანდრო ცირეკიძე—სონეტი პროზით.

სერგო კლდიაშვილი—მზე ბალდახინზე.

სანდრო ცირეკიძე—პარალელები.

ვ. გაფრინდაშვილი—Terror antiquus

ლადო გუდიაშვილი—ყდა (ნამორები)

რედაქტორი—ვალერიან გაფრინდაშვილი.

ამწყობი—ერმალო მეგენეიშვილი

ბრიგოლ რობაშიძე.

ცეცხან ცაშაძეს

შენში იწვიან ძველ ქუთუმთა ლოცვის თესლები:

ტკბილი სინელით ესიტყვები გვართა მოირას.

ხსოვნას გიღბობენ იზიდასი შენ სარეცლები:

ქალდეას სიზმარს რომ ავძელებ ასე ზმორიანს.

ცხელ ზმანებაში: ქვეყნის საშოს თითქო ეცლები:

ქალღი თვალებით „შიში ძველი“ შენთან მოიარს.

წარდენის სიავით აშღვრეული დაიგესლები:

სიკვდილის ღრენა ფიქრს დაგიფთხობს როგორც მორიალს.

ღამის გუბეში გაღეშილი ბნელი ქაოსი:

შენში აპირებს მუნჯი რიტმის უზვად ამოცრას,

როს მოგვსმება ლუში ლორწი მისი ხავოსი,—

ყვილით ისერი საიდუმლო სიტყვას საოცარს.

არ შეგეშინდეს ძნელი ცნობის: ბავშო ტიციან:

რომ დიონისო შენი ჩუმი ძმად ნაფიცია.

სტამბოლიდან—ბათუმს.

1919. მარტის 31.

ბრიტანიის გემი

„კატომბა“

ვალერიან გაყრინდაშვალს

შენ გესმის მუდამ ჯადოსანი ხმა შორეული:

სურნელოვანი შენში თითქო ვილაცა მოჰკლეს.

ორეულების მასკარადზე სიზმარეული

მალვით გინიშნავს შენი ცალი პაემანს მოკლეს.

მოლუშო მასკით შენც იქ მიხვალ თვით ორეული:

მაგრამ მის ადგილს შეეყრები მხოლოდ მის მომკელს.

შიში აგიტანს: გადასძახებ ძველ ემპედოკლეს:

რომ სიტყვით შეჰკრა ეს ქვეყანა გადარეული.

და შენი ხელი ახელებით ცდას ვეღარ ითმენს:

უფალ ხრამებში ის მოანგრევს და ბელტავს რიტმებს.

მაგრამ ხანდახან სარკე ხილვას რომ დაგპირდება,—

შენში უეცრად აიშლება მარადი ქვრივი:

დაგირბილდება მაშინ შენი სონეტი კვრივი:

და უღმობელი უცნობისთვის შენც ატირდება.

ზრ. ჯაჭარი.

თეთრი თოვლის ზღვანობა.

ო—თეთრი თოვლი—თეთრი თოვლი—
სიზმარის ფერი და მოქანცული
მაგონდება მე თეთრი ქალწული
და ის წუთები რომ აღარ მოვლენ,
თეთრი ქალწული—ო, თეთრი თოვლის
მოგონებები აჩუმებს ტუჩებს—
ყველაფერს ამ ნახ სიზმარს აყოლებს
და თოვლის ფერად ყველას აყუჩებს.
და მოგონება ქოშების კვალის—
ის ერთ წამებულ წამში ერთდება
და ტირის დღესაც—და ტირის ზვალაც
სასოწარკვეთილ წითელ წვეთებათ.
ო, სასტიკია ეს საპყრობილე!
მე მტანჯავს ფიქრი, ერთი ეპვი რო
ჩვენი შეხვედრა არა ყოფილა
არც საოცნებო და არც საჭირო.
და ის ზღაპრებიც ხომ აღარ მოვლენ
ჩვენ რომ გვაესებდნენ სითბოთი ნახად—
სიზმარი მიდის და თეთრი თოვლი
ცივ სინამდვილეს ჰფენს ქვეყანაზე.
ღმერთო, გავედრებ მე ყველას—ყველას,
მე, დაჩოქილი და საცოდავი,
ვინც სიყვარულში წითლად ახველოს
და ასე მწარედ ჩაჰკიდოს თავი.

მონოლოგი საქართვლოტუ ნაშუადღევს 28 სექტემბერს

დავაკვირდები გაკვირვებით შენ მაცდურ სხეულს:
გარდაიცვალენ თურმე შენთვის დიდი გმირები;
რათ აღმაცერობს ჩემი სული ნაცდომი წრეულს?
გმირულათ სიკვდილს ნუთუ ახლა მეც ვეპირები!

სიმტკიცე ძველი ფუქსავატი და იკვიანი...
გვიპირდაპირებ ჩემ სიძულვილს, ხველებას მწარეს.
აგათრეეს ღამით ეშაფოტზე ქურდი ვიონი
და გიდელივით გადაგვიდებს რქებიან მთვარეს.

საკორწიანო დაქანდება გაყინულ ხელით,
მაგრამ ავია მთვარის ხაშმი, სურნელი მღვრია;
შენ გადარჩენას ამ ქროლვაში ამაოთ ელი,
არყოფნა მოდის. უფსკრულები სიცივით ჰჭრიან.

ვუმზერთ ერთმანეთს დაიკვებით: მაგრამ ქურდულათ...
ჩემ დამარცხებით ვერასოდეს ვერ იმამაცებ!
მალე სიკვდილი დაგედება მძიმე ურდულათ
და მონოლოგით ნაშუალამეფს აგაბარბაცებ.

ჩვენთვის დამის ცხადარში.

ზოდიაკიდან: ეფენები ცაზე

სიზმრის ბაღებში ისახება ერისიონი:
სანთლის ცრემლებათ როს იღვრება ლოცვის წუთები
და სიჩუმეში მოლაღადე თეთრი სიონი
წმიდა ოსანით სხვა განთიადს ვესათუთება,—

თუმც იგვიანებს მოლოდინის უცხო ღვთაება
მაგრამ აქ თვალი არ ჩაჰქრება შანდლებთან ერთად
ფიქრი ლოცვებში უნაზესად დროს გადაება
მას თეთრი სული ეცხადება უკვდავ წვის ღმერთად

ჩუმად შენდება საოცნებო ბროლის ალაღმა
მის წყნარ სახეზე დაისვენებს თვით სასოება
და თუ ანთო კვლავ შანდლები სხივმა ახალმა,
ვეღარ დაჩრდილავს სულს წარსულის ამოება.

სანთლის ცრემლებათ როს იღვრება ლოცვის წუთები
და ნათელ ზეცად მათ აღავლენს თეთრი სიონი,
წმიდა ოსანით მეც განთიადს ვესათუთები
სიზმრის ბაღებში მესახება ერისიონი.

ვალერიან გაფრინდაშვილი

სახელთვით ცოცხალი აწორდის გარდაცვალებზე.

ჩემმა ოცნებამ ცის გაღებულ კარებს მიასწრო.
მოველი ჯარებს დაისიდან, ვით კეისარი.
ორი სარდალი: აშორდია და კალიოსტრო—
იწყება ომი ძველებური შუბით, ისარით.

ტრუ ქიმერები შეებძოლენ ტრუ აზნაურებს.
სიკვდილის ცეცხლში გაჰკვივიან ამორძალები.
თავის დანაკლისს იმ წუთშივე ინაზღაურებს
გრაფ კალიოსტრო და სწორია ისევ ძალები.

ქმინან: რაინდებს აშორდია დაუზვერავი
და კალიოსტრო-ჯავაირჩი ფრთიან საჰფირებს.
ლურჯ და ალისფერ ლაშქრობაში მეტობს ვერავინ,
მაგრამ დახვევას თვალ-ლალების მეფე აპირებს.

მას ქართულ ჯარით ჩოხოსანი გაეკიდება.
აზნაურები ამარცხებენ ბროლის ყაჩაღებს.
და რადგან ერგო აშორდიას მეფის დიდება—
მარგალიტის ტანტს დაისებში ის გააჩაღებს

აზლა უყივის თავის მგოსანს—უნდა აჩუქოს
თავადის ღერბი—ზიარების ზამბახათ შლილი.
ოქროს გვირგვინით სამუდამოთ რომ გააშუქოს
თავის შემკვიდრე—ვალერიან გაფრინდაშვილი.

კოკი აბრალიძე.

ცირილი თხის ეყვან.

ფერმიქრალი ფიქრი უმთვარო ღამეში.
შიუწდომელ ლანდებში უსულგულო მთქნარება,
სნეული ნეტარება ცრემლის ღვრა ტოლ-ფარდებაში
მკლავებში რევოლვერის განუყრელი ტარება.

ათასგვარი ნდომები ზვეული შავი ფარდით.
მონაცრული დარდით ნერვის ტოკვა ხმაური
დაზამთრება ზღვაური უთვალავი ვარდით
გვირგვინიან დარდით შორს კივის მეზღვაური!

ვის უნახავს, ვის, განცდა ვნებით მწყურვალ თამარის?
საშიშარი რამ არის ტარიელის რკალებში.
შავ უსაზღვრო თვლებში უფსკრულია სამარის
მას ბებუთი ქამარის—უთამაშებს მკლავებში.

ვერ მივწვდი მას ორლესულს ჩუმი ჭლეკის ნატეხი,
თუმც მასხია ცხრა ფეხი ოქროს ფრჩხილით მარმარა—
ქრისტემ დამასამარა ჭაბუკი ანატეხი
სიქალწულის თხაფეხი ვაი რაფერ დამკენარა...

სანდრო ცირეკიძე.

სონეტი პრეზიდენტს.

უდაბნო გზაზე იყო ბროლის კოშკი.
დაისი რომ გაფითრებოდა ჩამავალ მზისთვის,
დაგვიანებული მგზავრები დასვენებდნენ ბრინჯაოს კარებთან.
პირიშზე მიიწვევდა ერთს.

თავგადასავალს უამბობდა არჩეული.
ყველას ენახა ძვირფასი ქვები, მეფეები, დიდი ქალაქები.
გაზმორებდა მზეთუნახავი ძველი ამბით მოწყენილი.
ვაჟი აედევნებოდა თავის ქარავანს.

ერთხელ შორით მოვიდა მგზავრი ფეხშიშველი.
პირიშის დაღლილმა კქერამ აანთო იგი.
ალაპარაკდა მათხოვარა ცივ ღამეებზე, სიშორებზე.

განთიადისას ბროლის კოშკი დაცალიერდა.
უდაბნო გზაზე ისევ მიიმდგომიან უცხო მგზავრები.
დანგრეულ გალავანთან ფეხს აუჩქარებენ.

1918.

საგო კლდიაზვილბ

მზე მალღასინზე

მთების ფერდობებზე და მის ძირს ველზე სამხრეთით, ჩრდილოეთით, აღმოსავლეთით და დასავლეთით ყვითლად გამხმარა ფორთოხლის ტყეები. ტბაში იხედება ფორთოხლებით დამქიმებული შტოები და წყალი ყვითელფერობს. ქვიშა და სილა დაყრია მიწის ბებერ ზურგს.

მშვიდათ ასვენია მზე ბალდახინზე.

უთვალავი ტანი სითბოს მონატრული ზანტათ იზმორება ბალდახინის გრილ სვეტებთან. დაღალული თვალეები როგორც სიზმარში, უყურებენ ერთმანეთის ყვითელ კბილებს. ზღვის დაობებული ნაპირი აღარ მოელის შორეულ ხომალდებს დატვირთულს ფარჩით და ძვირფასი სამკაულებით. უკანასკნელათ ცისფრად იელვა თაღმა და წმინდა ქალწულის გადმოხედვა გაიბნა სივრცეში. სამყაროს ხაშმიანმა ცქერამ უეცრად შენიშნა ახალი კვრპი. ქონით გატენილი ქალის დიდი ტანი, შეუმოსავი, ურცხვი, გაბერილი მუცლით, ძუძუებით როგორც მწიფე კვახები გადმოეყუდა სივრცეს და მიიღო თაყვანი გაცივებული სამყაროსი.

* *

ჯერ არ გადმოაბიჯებს შენი ქოშები ჩემ კიშკარს მოწნულს თხილის წნელიდან, მაყარის მხრებზე არ მოახვევს სეფე ქალი სამახარობლო წითელ აბრეშუმს, მაგრამ ყოველთვის ხარ ჩემ საათებში და არ არის დრო უშენოთ:

დღეების გარდაცვლა მიახლოვებ, შენს მოსვლას და სამუდამო მაყრებათ მოგდევნ ტანის წირვების ღამეები.

შენ შემოხვალ როგორც დიდი სიხარული. ხალიჩების სიჩუმე ალექსით დაგნებდება ძვირფასი ქალბატონის ნაბიჯებს და ყველა სიხარული და მოწყენა გადმოაბიჯებს მხოლოდ შენიდან.

იქნება საათები როცა სურვილი გახდება მხოლოდ შენ და შენი თმებც სურნელებაში დამთვრალს დამეზარება დატოვება აშლილ ნაწნავებში დასიზმრებულ სამყაროების.

პარალელუმი

მოვლენათა სწორი ასახვა საქმეა ფოტოგრაფიის და მეცნიერების. მათი თავისებურად დალაგება—სტილიზაციაა და მოდერნიზმი, მაგრამ არიან სხვები, რომლებმაც ქვეყანას უცნაურად შეხედეს.

მოვლენების იქით საგნები იზმორებიან უცხონი. სოფელს დიდი ხანია გაუჩნდა ორეული და მოჩვენებებით დასახლდა ქვეყანა. გაიცრია ფირუზის ცა, აინგრა ზურმუხტის ხმელეთი და მოისმა სუნთქვა ქაოსის. აქ აღარ გამოდგება კოდაკის აპარატი. ორი თვალი ადამიანის დაძველდა. პოეზია და რელიგია იხედებიან მოვლენათა გადაღმა და მათთვის საჭირო შეიქნა ათვისების და გამოთქმის ახალი ფორმები.

მას აქეთ რაც ადამიანმა იგრძნო სოფელი წარმავალი, იგი ჰაერში დაეკიდა და ეძებს მაგარ წერტილს თავის ნიშნის მისამაგრებლად. აქ გაიყო გზები მოგვის და პოეტის: რელიგია ეძებს ნამდვილ ორეულს ქვეყნისას და უნდა ეზიაროს მის უკვდავებას. პოეტმა თავიდანვე იქვის თვლით შეხედა ამ ძიებას. იმან დაიჯერა, რომ ღმერთს ჭეშმარიტს ვერ იპოვის და ეძებს მხოლოდ მის ბუტაფორიას.

ყოველი მოვლენა თავისთავად კენტია და საწყალი. ისინი ცოდვილებივით მოდიან პოეტის ანთებულ თვლებთან და შიშით ელიან მის განაჩენს. პოეტს მინიჭებული აქვს იგრძნოს იმათ გადაღმა დიდი პარალელი უკვდავების. სათითაოდ ამართლებს და ფასს აძლევს სახეებს. მოვლენა პოეტის რეკომენდაციით— დადაღული ღირებულებაა.

„ვაძლევ ქიმერებს მე-პოეტი აზნაურობას“.—

ამბობს ვალერიან გაფრინდაშვილი. ესაა მისია პოეტის: ქვეყანა ტანჯიანია, ტანჯაა მოვლენათა წარმავლობისათვის. პოეტმა უნდა შექმნას მაგარი ფონის ილ-ფუზია, რომ მიაღწერს წარმავალი. ჭეშმარიტად მოვლენათა ჯვარცმა შეიქმს კათარზის ბარათაშვილის სულისას.

პოეზიაში მოვლენები იწმინდებიან და წარადიულის შრიალი ისმის იმათ-იქიდან. ნივთები ათვისებიან, როგორც ნიშნები გამოუთქმელის და სახეები ხდებიან ღირებულებათ.

მაგრამ უკვე ტრადიციულია ჰორი პოეზიის დაპირისპირებისა სტილისტიურ პრინციპთან. მარცვლების ერთი ზომით გადამთვლელი არაა პოეტი. პოეტია ის, ვინც იგრძნო ფენომენალობა სამყაროსი და აჩრდილი მარადიულის. პოეტია, ვინც კოშკები აუგო ჟამთა სიხვეს და როსტომ მანველიძე ბუზართან გაათბო. გამოთქმის საშუალება სტილის საკითხია მხოლოდ.

პოეტი მოგვია და მისტიფიკატორი რამოდენიეთ. ის არ გვაჩვენებს ჭეშმარიტ ორეულს ქვეყნისას. ის მხოლოდ გვაძლავს მის შესაძლებლობას და არლექინის კოლპაკში დასტირის კარტონის სატრფოს.

პოეტი არ შეიძლება იყოს ნატურალისტი. ის, ვინც ენდობა ორ თვალს, ვერ იგრძნობს უფსკრულებს ნივთების შუა. ნატურალიზმის დამსახურება ისაა, რომ იმან პირველათ დაინახა სიმახინჯე. სინამდვილე მახინჯია, მაგრამ სიმახინჯის ფოტოგრაფია არაა ესთეტიური ღირებულება. ნატურალიზმმა მოიტანა აწინდელ პოეზიაში ეს უცხო ხილი და საჭირო შეიქნა მისი ესთეტიური გამართლება.

ათვალწუნებული მოვლენები ბოდლერის „ბოროტების ყვავილების“ და ვერლენის ცოდვიანი ლექსების შემდეგ ახალ სურნელებას აკმევენ. ტიციან ტაბიქემ ორპირის სანაოებში ციებას სხვა სიყვითლე მისცა და ღვდელსა და მალაჩიას სამუდამოთ ჯვარი გადასწერა.

ნატურალიზმი ჰგულისხმობს პოზიტივიზმს და ქვეყნის მთლიანობას. პოეზია არასოდეს არ იქნება პოზიტიური. იგი მისტიციზმია და კაბალისტიკა ნიშნების. ნატურალიზმი სტატიურია, პოეზია—დინამიური. პოეზია ქმნის ახალ ღირებულებას.

პოეტის აზროვნობა მეტაფორულია. პოეტი ეძებს ნივთების ფარულ დამოკიდებულებათ და ქმნის პარალელურ შეფარდებებს. ნატურალისტის ერთიან ქვეყანას არ ემჩნევა ფენომენალობა. სანამ გვაქ ერთი შეფარდება $\frac{A}{B}$, იგი მაგარია და მძიმე. როდესაც ითქმის მისი თანასწორი $\frac{C}{D}$, როდესაც შეიქმნება რეალობის შესაბამი სახეები, მაშინ იგრძნობა დენა უამთა და უცნაურად ამჩატებულ ნივთების კადრილს მიყვება დაბერებული სახე სამყაროსი. ფარდა გადაეხდება საიქიოს და მის წინ ვდგევართ ტრაგიულ სილუეტებათ.

რეალობა, მეტაფორათ გაგებული, იცრიცება და ხდება გამჭვირვალე. მაშინ დაედგებით პირისპირ ქაოსთან და მას უნდა დავარქვათ ახალი საშინელი სახელი. ინდივიდი მოვლენა იშლება მარადიულში და ეს კოსმიური გრძნობაა წმინდა ესთეტიური განცდა.

სიმახინჯე გადაიქცა ახალი პოეზიის მთავარ თემად. სიმბოლიზმის თეორიებში მოთავსდა რეალიზმი (*realibus ad realiora*) და რკინით და ფოლადით გაშვეებული ქალაქები მატერიალურ სიმძიმეს ჰკარგავენ ემილ ვერხარნის კეთროვან ლექსებში და მირაჟებათ გადაქცეულნი ახალ თრთოლვას იწვევენ. პოეზია გვაგრძნობიებს მთელ პირობითობას ქვეყნისას და გვებადება სურვილი, რომ ეს მახინჯი ნიღაბი გადაეხადოთ მის უთქმელ ქვედაპირს. სიმახინჯე რეალობა და მეტაფორაში იგი საშუალებაა მისტიური განცდის.

პოეტისათვის ლურჯი ფარდა გაიხა, მაგრამ იმის გადაღმა ის გვიჩვენებს ყალბ სასძლოებს და გვაჯერებს თავისი გატაცებით. ვალერიან გაფრინდა-შვილის თქმით—პოეტი აზორდიაა და მისი სახეები—ყალბი აზნაურები. პოეზია ქვეყნის ბუტაფორიული გამართლებაა.

ვალერიან გაფინდაშვილი.

Terror antiquus

I

ჩვენი დროის პოეტს გაბედულათ შეჰყავს ლირიკაში საშინელი და მახინჯი სახეები. ჭრანსის ჟამესი ნატრობს ვირებთან ერთად სამოთხეში შესვლას. ვერლენმა თავის „კალეიდოსკოპში“ მოსწამლა ჰაერი შარდის სუნით. ბოდლერი ცხენის ლეშს აღიდებს და სტოვებს უყურადღებოდ ბანოვანებს. იგივე ბოდლერი აღიარებდა შავი ვენერის კულტს. გოფმანმა ქალის მანეკენი შეიყვარა და რაინდულად დაჩოქილი ეფიცებოდა მას ერთგულებას. ლოტრეამონის მუზა არის მშვენიერი გომბეშო. არიან სხვა პოეტებიც, რომელნიც კატებივით ვრიდებიან ტალახს და უთუოდ წელთათმანი აცვიათ. მაგრამ პოეზიის გიგანტებს ედგარ პოეს და მალარმეს სახე გამურული აქვთ და იმათ არ ეშინიათ სიმახინჯის, რადგან მიხვდენ სამუდამოთ, რომ სიმახინჯე ქმნის ახალ სილამაზეს. ეს სასწაული სიმახინჯის ფერისცვალებისა ხდება ზედმიწევნით ლირიკაში, ეპოსში კი, თუნდაც ავტორი გენიალური მხატვარი იყოს, სიმახინჯე რჩება სიმახინჯეთ—მაგალითად გოგოლის ტიპები. ლირიკამ გარდაქმნა მთელი რიგი მახინჯ სახეების და აზიარა ისინი ესთეტიკას. ვოლტერი ამბობდა: ჩემი იდეალი არის გომბეშო. შექსპირი ამბობს მაკბეტში: საშინელი მშვენიერია და მშვენიერი საშინელია. ჰიუგო ფიქრობდა, რომ სიმახინჯეს აქვს ათასი ფორმა, მაშვენიერს კი—ერთი. მახინჯს დიდი კავშირი აქვს საშინელთან. მახინჯი საშინელია, საშინელი კულტია თანამედროვე ხელოვნების. საშინელებას ბერძნულ ქანდაკებაში და ტრაგედიაში დიდი ადგილი უჭირ. ეს—მაგალითად ლაოკოონი, მეფე ოიდიპო, პრომეთე. ანტიურ ტრაგედიის თავადებმა ესხილმა, სოფოკლემ და ევრიპიდმა იცოდენ იდუმალება საშინელის და მას დიდ ადგილს უთმობდენ თავის შემოქმედებაში. ჰომეროსის სფინქსები და ციკლოპები მახინჯი სახეების გამოფენაა. ბაგრატის ტაძრის ნანგრევები სიმახინჯის შედევრია, როგორც ნოტრ-დამის ბრწყინვალე ქიმერები.

ბოდლერის ჰიმნი მშვენიერებას“ საშინელების აპოთეოზია. არსებობს დიდი კავშირი თანამედროვე ლირიკის და ანტიურ ტრაგედიის შორის:

ეს ტრაგედია და ლირიკა აღიარებენ საშინელების კულტს. ჩვენი დროის ლირიკა ანტიურ ტრაგედიის მაგიერობას ასრულებს. გრძნობას, რომელსაც განიცდის ტრაგედიი მაყურებელი, არისტოტელმა დაარქვა კათარსისი. ლირიკა არის განსაწმენდელი.

ის რაც ცხოვრებაში ლამაზია, ხშირად პოეზიაში მახინჯია და რაც სინამდვილეში მახინჯია, ხელოვნებაში მშვენიერია. ლამაზი და მშვენიერი ერთი და იგივე არ არის. მშვენიერება შექმნა ხელოვნებამ და ის ხელოვნების კათეგორია არის, სილამაზე კი არის ცხოვრების კათეგორია. ხდება ასეც, რომ პოეზიაში ლამაზი მშვენიერს უსწორდება, რომელთანაც მეტი კავშირი აქვს. მაგრამ მეტ აქტივობას იჩენს ხელოვანი, როდესაც შეჰყავს მახინჯი ხელოვნების სფეროში და მშვენიერ მოვლენად აქცევს. ხელოვნებაში მახინჯი არ კარგავს თავის გარეგან ატრიბუტებს, თავის ფორმას, მაგრამ მისი შ.ნაარსი სულ სხვა არის და ესთეტიურია ის ემოცია, რომელსაც ჩვენ ვიღებთ მახინჯიდან ხელოვნებაში. ბუნე'აში სიმახინჯეს ჩვენ ვაფსებთ ფორმის თვალსაზრისით, ხელოვნებაში კი როგორც ფორმის ისე შინაარსის თვალსაზრისით. როგორ ხდება ეს სასწაული, როდესაც მახინჯი გადადის მშვენიერში და მის ადგილს იკერს? ამაზედ ბევრ პასუხს იძლევიან. ამტკიცებენ, რომ მახინჯი არის მშვენიერის ქვედა საფეხურის დარღვევა უფრო მაღალი საფეხურის მისაღწევად. ჰიუგო ამბობს: მახინჯი არის რგოლი იმ ჰარმონიის, რომელსაც ჩვენ ერთბაშად ვერ ვითვისებთ. შევლინგი ნუსხავდა მშვენიერს, როგორც დამახასიათებელს. ბალზაკის აზრით ლამაზი წარმავალია, მახინჯი კი მარადი. შეიძლება აგრეთვე ავხსნათ ესთეტიური გრძნობა, რომელსაც იწვევს მახინჯი კონტრასტის კანონით, ესე იგი მახინჯი როგორც დისჰარმონიული არის პირობა მშვენიერის—ჰარმონიულის.

დოსტოვესკი (მისი ტანჯის კულტი ენათესავება მახინჯის კულტს) ამბობდა: პროზაული, მეტად პროზაული ფანტასტიურში გადადის. ამ თვალსაზრისით ჩვენ შეგვიძლია გავიგოთ მახინჯი, როგორც არა ჩვეულებრივი, ახალ. ბოლოს და ბოლოს ხელოვნება იმდენად არის მისაღები, რამდენად იძლევა ის საიჭიოს წინაგრძნობას. მახინჯი ირრაციონალია და ის აკმაყოფილებს ჩვენს პოეტურ მოთხოვნილებას და ლტოლვას საიჭიოსადმი.

II

ჩვენ სულში ერთი წუთით არ შერყეულა მშვენიერების გრძნობა. სიმახინჯე ჩვენ გვესმის როგორც სიმბოლო და როგორც ირონია. მახინჯს ჩვენ ყოველთვის ვგულისხმობთ, როგორც მოვლენის ზედაპირს, როგორც ფანტასტიურ ნიღაბს. ჩვენ არ გვიტაცებს ის, რაც პირდაპირი სახით გვევლინება—ჩვენ გვინდა ნიღაბი. ყველაზე უფრო საშინელი და ირონიული

ნიღაბი მშვენიერის არის სიმახინჯე: ზღაპრებში ბაყაყი გადაიქცევა დედოფლად. მახინჯში დატყვევებულია და იტანჯება მშვენიერი სული, რომელიც განთავისუფლებული უნდა იქნას ხელოვნების ჯადოქარობით. ჩვენი ცხოვრება მახინჯი ანაწეკლია მეორე იდეალური სამყაროსი, რომელსაც პლატონი ჩვენს პირველყოფილ სამშობლოს უწოდებს. მახინჯს მეტი კავშირი აქვს ქრისტიანულ და არა ანტიურ კულტურასთან; ქრისტემ აღიარა როსკიპი, კეთროვანი, მათხოვარი და დააყენა ისინი ფარისევლებზედ უფრო მაღლა. არის ორი წყარო: ლამაზი და მახინჯი, რომელთა ბედნიერ შეერთებიდან იბადება ერთად ერთი მშვენიერება. თავის უცდავ სონეტში „შესაბამება“, რომელიც სიმბოლიზმის მთელ თეორიას შეიცავს, ბოდლერი ამბობს: არსებობს კავშირი შორეულ საგანთა შორის; როდესაც პოეტი ამ საიდუმლო კავშირს, (მალარმეს სიტყვით—ანალოგიას) ნახულობს, ჩვენ განვიცდით მარადისობის გრძნობას. ხელოვნებაში ხვდება ერთმანეთს ორი წინააღმდეგი მოვლენა—მახინჯი და ლამაზი და ამ მისტიურ შეხვედრიდან იბადება ახალი ესთეტიკა.

მახინჯი არის ვაჟური დასაწყისი, ლამაზი—სულიერი. პირველში სჭარბობს იდეა, მეორეში კი ფორმა.

შემოქმედება ქიმიური პროცესი არის, რომელშიდაც სხვადასხვაგვარი ელემენტებიდან იქმნება ახალი ნივთიერება. პუშკინის „ქეიფი უამიანობის დროს“, ტიუტჩევის მალიარია, ედგარის მოთხრობები, ზოდლერის ყვავილები, აპოკალიპსი, როსის და გოიას სურათები მახინჯის გამარჯვებაა ხელოვნებაში. სინამდვილე თავისთავად მახინჯია—ლირიკა ამართლებს ამ სიმახინჯეს და მასში ნახულობს თავის იდეალს. ლოტრემონის გომბეშო უფრო ანათებს პოეზიაში, ვიდრე შილერის რიტორიკა. სალომეია, ლიგეია, ლედი მაკბეტ გვაფიწყებენ გრეტუნს და დეზდემონას. ესთეტიკის წინაშე ბაირონს გაამართლებს მხოლოდ მისი „კაენი“ და მისი კოჭლი ფეხი. ინით შედებილი და ცალი თვალით ბრმა აკაკი უფრო მისაღებია ჩვენთვის, ვიდრე სულიკოს ახალგაზდა ავტორი. წიწამურის ტრაგედიამ ოლიმპიელთა სიმადლეზე აიყვანა ილია და დაჩრდილა მისი ბანალობას. შელლის სინაზე დაგვაფიწყა ლაფორგის სინაზემ, რომელსაც ლოყები აწითლებული აქვს ჭლეპით. თანამედროვე პოეზიამ ისურვა მოვლინებოდა კაცობრიობას მახინჯ ნიღაბით, მაგრამ ამ ნიღაბიდან იყურებიან ბეატრიჩეს თვალები. სილამაზე ათასჯერ გაკოტრდებოდა აქამდი, რომ მას არ ეხმარებოდეს სიმახინჯე. უკანასკნელი არის გადაბრუნებული სახე სილამაზის. დღეს პოეზიას ქმნის ბოჰემა. ამ პოეზიას მედუზის სახე აქვს. ბოჰემამ გარდაქმნა თავისი სიღარიბე და კეთილშობილ აჩრდილად აქცია სიგიჟე და თვითმკვლელობა.

ლამაზი უშუალოა და პრიმიტიული, მახინჯი რთულია და სიმბოლიური. მახინჯი დინამიურია, ლამაზი სტატიურია. მახინჯი, როგორც უცნაუ-

რობის წყურვილი არის ხიდი სინამდვილის და საიქიოს შორის. ნერონი მახინჯი იყო: ახლა ის უფრო მომნიბლავია, ვიდრე მარკ ავრელი და პეტრონიუსი. დანტეს ჯოჯოხეთი მახინჯია, მაგრამ ხელოვნებისთვის ის ძვირფასია, როგორც სამოთხე და სამოთხეზე უფრო მშვენიერია. ელგარის ყორანმა დააბნელა სამყარო და მთელი პოეზია დანავსა. დოსტოვესკის ილიოტი ფუტურისტების წინამორბედია და ეპილეპსია შედის ფუტურიზმის პროგრამაში. მთელი ფუტურიზმი მახინჯის ქადაგებაა, რამდენად ის უარყოფს გონიერ ხელოვნებას და იცავს გონების გარეშე მდგომ პოეზიას. ჰარალოქსი ამბობს: ახლა რომ პოეტმა ქალი შეიყვაროს, მას უთუოდ უნდა ჰქონდეს ერთი ხელი, როგორც ლუერის ვენერას. ის უნდა იყოს ან კოკლი, ან მუნჯი, ან ელამი, რადგანაც მხოლოდ მახინჯ ქალს შეუძლია აამღეროს პოეტი და ათქმევინოს გედის სიმღერა.

შეიძლება მოყვანა ურიცხვ მაგალითების, რომელნიც უმკვიდრებენ სიმახინჯეს ხელოვნებაში დიდ ადგილს, ტახტს თუ არა. სიმახინჯე არსად არ არის ისე ფანტასტიური, როგორც ლირიკაში. ეპოსში ის უფრო რეალურია და მიტომ უფრო მიუღებელია. მომავალ პოეზიაში კიდევ უფრო გაბატონდება სიმახინჯე, თუმცა ის თავის კავშირს მშვენიერებასთან არ დაკარგავს. ხელოვნების სფეროში სიმახინჯე სრულიად ზნეობრივი მოვლენაა და ცხოვრების უზნეობასთან საერთო არა აქვს რა. სილამაზის მარადი იდეალი არ არსებობს. ჩინელები და იაპონელები თაყვანს სცემენ მახინჯ კერპებს. ჩინეთში ყველაზე ლამაზ ქალად ითვლება ის ქალი, რომელსაც უფრო დამახიჯებული და პატარა ფეხები აქვს. შეიძლება მომავალმა ესთეტიკამ სრულიად უარყოს ის ხელოვნება, რომლითაც ჩვენ ვამაყობთ.

ჩვენ გვწამს, რომ ხელოვნება კიდევ უფრო გააღრმავებს თავის შინაარსს და ეცდება მთელი სინამდვილის გარდაქმნას. მახინჯი სახე თანდათან უფრო კეთილშობილი გახდება. იქნება იმდენი სილამაზე, რამდენიც კაცი და ნივთი არსებობს. ხელოვნება გააღმერთებს მთელ ქვეყანას და როგორც ქრისტე განკურნავს კაცობრიობას ყველა სენებიდან. დადგება დღე და სამყარო, როგორც მსახიობი მოიცილებს სახიდან დამპალ ნიღაბს და პირვანდელ იდეალურ სახეს დაიბრუნებს.